

Vanskeligheder med samsyn overses

AF BIRGITTE BJØRN JENSEN

Resumé

Der er megen fokus på læseproblemer i folkeskolen, men problemer med samsynet, øjnenes evne til at arbejde sammen, kender lærere, læsevejledere og øjenlæger ikke rigtig til.

Problemer med samsyn viser sig ved, at øjnene ikke kan fokusere pga. stivhed og også kan have svært ved at dreje indad, konvergens. Det betyder i praksis, at barnet oplever, at bogstaver flyder ud og linjer hopper. Bogstaver og ord bliver herved opfattet og læst forkert af eleven. Det gør læsningen hakkende, fordi ordene i sætningerne ikke hænger rigtig sammen. Selvom elevens læsning bliver rettet, vil barnet blive ved med at opfatte mange ord anderledes, end de reelt står, og det giver læseproblemer men også problemer med at huske det læste. Indlæringen påvirkes.

Det anslås, at 15-20 % af befolkningen har problemer med samsynet. De fleste mennesker kan dog optræne øjnene. I Danmark findes der øjenklinikker, som laver screening og samsynstræning.

Beretning om 11-årig drengs samsynstræning

Vi henvendte os i foråret 2009 til Dine Øjne, som har erfaring i individuelt tilrettelagt samsynstræning. Vores 11-årige søn Christian havde længe haft problemer med læsning og stavning. Selvom vi både øvede hjemme, og skolen havde givet ekstra læsetræning i 1½ år, var der ikke rigtigt fremskridt i læsningen, og Christians motivation for at læse var ikke særlig stor, selvom han udmærket var klar over, hvor vigtigt det var at kunne læse.

Tror at Christian havde denne følelse: ”Når man gang på gang må afbryde sin læsning, bliver det en pest at læse, fordi man hele tiden bliver mindet om, hvor dårlig man er til det. Og når læsetræningen i skolen ikke hjælper én ordentligt, er det svært at se formålet med den”.

For at finde forklaringen på Christians dårlige læseevner blev han testet for både ordblindhed, IQ, arbejdsuhukommelse og syn. Alt var fint.

Derfor var det oplagt at få testet Christians samsyn. Og Christian havde problemer med sit samsyn. Han havde svært ved at fokusere, kunne ikke så godt dreje øjnene indad, blandede ord som De, Der, Den, Det og Dem sammen og kunne ikke se, om der stod D eller O. Vi oplevede også, at Christian gættede ord i teksten, ligesom han mange gange måtte starte forfra på en tekst, som han ofte endte med ikke at kunne huske. Og det hjalp ikke, at han blev rettet. Vi måtte derfor i gang med at optræne synet.

For Christian var det svært at forstå, at vi skulle starte med at lave en lang række motoriske øvelser, og han klagede i lang tid over øvelserne. Men både vi og træneren holdt fast og forklarede, at motorik og syn hang sammen, og at træning gør mester. Øvelserne blev løbende justeret, og Christian har både hoppet på et ben, gået på bom, kigget på en bold, som har drejet i mange forskellige retninger, skullet huske ordbilleder, skullet klare sig gennem labyrinther på tid i PC-spil mv.

Efter 1½ år nåede Christian sit mål. Han kunne nu læse og følge med i undertekster på film. Inden havde vi dog kunnet mærke fremskridtet. Vi oplevede, at

DEBAT om vanskeligheder med samsyn

Christian pludselig begyndte at læse højt op af skilte, tekster og reklamer, og skolen fortalte os efter et års tid, at Christians læsning var blevet meget bedre.

Det bedste i hele denne proces har næsten været at opleve, hvordan Christians selvværd er vokset. Han føler sig ikke længere så dum og kommer ikke til kort men har mod på tilværelsen. Men følelsen af ikke at have slået til, sidder stadig dybt i ham.

Hvad kan der gøres for at forbedre samsynet?

Det anslås, at ca. 15-20 % af befolkningen har problemer med samsyn på forskellig vis. Øjnenes evne til at arbejde sammen kan oftest trænes. Sanserne hænger sammen, og specielt motorisk træning og visualiseringer er fundamentale for at udvikle og styrke synssansen. Forældre og pædagoger kan sætte tidligt ind med stimuli og træning. Små børn bør eksempelvis støttes i at kravle og klatre og bør ikke gå med gåvogn, og der bør tales med og læses meget op for børn i alle aldre og ses på billeder.

Større børn skal undgå at spille for meget Nintendo, Wii og PC og se for meget fjernsyn, fordi medierne danner billeder for dem frem for at børnene danner deres egne billeder inde i hovedet. Netop evnen til at kunne danne sine egne billeder er en forudsætning for at kunne lære at stave og for siden at kunne lære at læse. Børnene skal kunne huske i billeder.

Hvordan motiverer forældre og lærere barnet?

Hvis det viser sig, at et barn har samsynsproblemer, er det vigtigt, at alle forstår, at det tager tid at optræne øjnene og tid før fremskridtet mærkes. Træningen kan tage fra ½ år op til 1½ år, og det bør barnet vide. Barnet bør fastholdes i, at de daglige øvelser på ca. ½ time som regel skal gøres. Processen er lang og hård for barnet, og derfor skal der holdes fokus på motivationen. Forældrene kan f.eks. motivere barnet ved at sige, ”at øvelserne er vigtige” og ”det her hjælper vi hinanden med”, og i øvrigt rose barnet. Øvelserne kan gøres til en form for leg, ligesom der kan indgå belønning, eksempelvis en stjerne, når dagens øvelser er lavet, og måske ekstra lommepenge. Læreren kan også rose eleven, både for at eleven laver sine øjenøvelser og for fremskridt.

Det er væsentligt, at børnehave og skole fokuserer på at fange børn med synsproblemer før skolealderen, da barnet ikke kan følge med i undervisningen, hvis det ikke kan opfatte bogstaver og ord korrekt, og det sætter sig på selvtilliden og selvværdet. Risikoen er, at

barnet helt opgiver at få lært at læse - og at læreren resignerer. ■

Kilder:

American Optometric Association, ”The Effectiveness of Vision Therapy in Improving Visual Function, St. Louis, MO:AOA, 1988”.

http://www.visionhelp.com/vh_resources_03.html

Helstrup, T. og Haghfelt, T., Sammenhæng mellem konvergensevne og koncentration, Optikeren nr.5: 1998. http://www.privatsyn.dk/wdownloads/pdf_filer/torben_cv/optikerenmajjuninr3.htm

Diverse hæfter knyttet til forskningsprojektet Tidligere indsats: Træning/stimulation, af Anne Brodersen og Bente Pedersen, 1999-2002.